

DE MADONNA VAN HET MOERAS

Voor Rosanna, Dao en Dasja

'Mijn herinneringen hebben mij ertoe gebracht
draden te weven.
Geen boeien te smeden.'
Simone Signoret

I

Brussel, 2022

Het Sint-Katelijneplein ligt er ingetogen bij. De kale takken van de bomen steken af tegen de blauwe lucht. Net als vorige winter is het ijskraam dicht. En er stroomt geen water uit de fontein. Het standbeeld waarop de aartsengel Michaël het kwaad verdrijft, reikt sierlijk boven de omliggende huizen uit. Op de hoek van het plein, waar de tramsporen een smalle straat in draaien, staan Anna en ik. Moeder en kind. Anna is net tien jaar geworden en ze is een kop kleiner dan ik. Haar jas heeft dezelfde kleur als de lucht en haar haren zijn Venetiaans blond. Ze zou zo uit een werk van Rafaël kunnen komen. *De dame met de eenhoorn*. Ik laat één hand op de rolkoffer naast me rusten. Met mijn andere hand streel ik Anna's haar. Het zonlicht valt met tussenpozen op ons.

Speels tovert Anna twee zakdoeken uit haar jas. Ze zijn gewassen en zorgvuldig opgevouwen.

‘Welke zakdoek kies je, mama?’ vraagt Anna opgewekt. ‘De groene of de witte?’

‘Wat bedoel je?’ vraag ik benieuwd.

‘Dit is een Italiaans afscheid’, zegt Anna alsof het vanzelfsprekend is.

‘Kies jij maar welke jij de mooiste vindt.’

Even overweegt ze de mogelijkheden. ‘De witte, met de bruine rand’, besluit ze dan. ‘Die past beter bij Italië.’

‘Dat is goed’, zeg ik, ook al begrijp ik niet wat ze bedoelt.

‘Kijk, mama, dit is wat we gaan doen. Ik wrijf de zakdoek over mijn gezicht en geef die dan aan jou.’ Ze zegt het vastberaden. ‘In Italië leg je de zakdoek onder je hoofdkussen. Zo ben ik altijd dichtbij.’

Ze duwt de groene zakdoek in mijn handen en zwaait dan de witte zakdoek open. Het versleten katoen laat bijna al het zonlicht door. Haar gelaat krijgt hierdoor een paarlemoeren schijn. Met beide handen streelt ze met de zakdoek over haar wangen. Ik spiegel elke beweging nauwkeurig, alsof ik een geheime taak verricht.

‘Zo is het genoeg’, zegt ze en ze steekt me de witte zakdoek toe.

Op mijn beurt geef ik haar de groene zakdoek terug. Dan omhels ik mijn kind.

Haar oor ligt op mijn hart. Mijn kin rust op haar hoofd. Haar smalle hand ligt op mijn rug. Mijn benen zijn lichtjes gebogen. Mijn voeten lijken te zweven. Je zou kunnen denken dat ik word gedragen. Maar ik draag ook mijn kind. Door de liefkozing wordt ons afscheid even opgeheven. Tot het piepen van wielen op sporen onze omhelzing verbreekt. Tram 51 rijdt de straat in.

Snel trek ik mijn rolkoffer over het zebrapad en werp nog

een blik op Anna. Ze wuift me met de zakdoek uit. Net als in een film. Misschien is het de kunst om een afscheid zo te orkestreren dat het een verhaal wordt en geen pijn meer doet. Ik neem nog snel de zakdoek uit mijn jaszak en zwaai terug. 'Mia figlia!' roep ik naar de overkant. Juist op tijd weet ik mijn rolkoffer door de smalle deuren van de tram te duwen.

Wanneer ik door de achterrait kijk, zie ik Anna alweer het plein oversteken, terug naar huis. Ons appartement komt juist boven de boomgrens uit. Als ik goed kijk, kan ik het silhouet van mijn moeder bij het raam ontwaren. Haar grijze haren zijn samengebonden in een staart. Ook zij lijkt naar mij te zwaaien.

Dan rijdt de tram de straat uit. Brusselse huizen glijden voorbij. Ik steek de zakdoek weg en ga zitten. Ontroerd door Anna's vindingrijkheid. Haar onvolprezen Italiaanse afscheid.

*

Op het perron van Brussel-Zuid staat de hogesnelheidstrein al klaar. Ik begeef me naar de aangewezen wagon. Paarse fluwelen stoelen sieren het interieur. Mijn rolkoffer schuif ik in het daarvoor bestemde rek. De plaatsen zijn genummerd en ik krijg de stoel bij het raam. Ik kijk naar buiten. Reizigers proberen in allerijl nog het juiste rijtuig te vinden. Nerveus staan ze rond de conducteur, die hun, strak in het pak, aanwijzingen geeft. Met mijn hand streel ik over het fluweel van de stoel. De stof is net als mijn gedachten. Eén kant is meegaand en zacht, de andere kant biedt weerstand.

Was het een goed idee om Anna achter te laten? Ze is tusslotte nog maar tien. Is het verstandig mijn moeder voor langere tijd te belasten met de zorg voor mijn kind?

'Je hebt geen andere keuze', zei mijn moeder. 'Als je nu niet

ophoudt met het leven te leiden waarin je bent beland, is er binnenkort niets meer van je over. Je zult geen vrouw meer zijn, maar een schim. Het is beter dat je op een trein stapt, ver weg van je kind, zodat je tenminste jezelf terugvindt.’

Mijn moeder heeft me een retraite in Rome geschonken. Een vriendin van de academie had haar de tip gegeven. Voor een gunstige prijs kon ze een kamer huren in een kunstenaarskolonie aan de rand van het Borghesepark. Vermoedelijk was het mijn moeders droom om daar te verblijven. Maar dat cadeau gaf ze dus aan mij. Zo is ze. Alles wat mijn moeder zelf graag ziet, geeft ze aan een ander. Dat is haar grootste plezier. Ik herinner me nog dat ze bij de gootsteen stond te huilen toen mijn vader haar verliet. Niet lang daarna schonk ze haar trouwring aan een zeeman, die geen rooie duit had en verliefd was op een vrouw aan de andere kant van de oceaan. De boot zonk en de zeeman verdronk. Sindsdien ligt mijn moeders ring op de bodem van de oceaan. Ze lacht om het verhaal. Ze is oprecht en radicaal. Een wervelwind van energie. En nooit lijkt ze spijt te hebben van de keuzes die ze maakt. Soms verbaas ik me erover dat juist zij mijn moeder is. Ik lijk veel angstiger in het leven te staan.

Zelfs nu ik op reis ga, voel ik weerstand voor het onbekende. Maar ik kan me niet meer bedenken. De treindeuren gaan dicht. Langzaam komen we in beweging en verlaten we het station van Brussel-Zuid. Voorbij het kanaal versnelt de trein. Fabrieken en elektriciteitspalen flitsen voorbij. Waarna een sombere boerderij de randen van uitgestrekte akkers siert. De stralen van de zon worden gereflecteerd in de wieken van windmolens. Kleine dorpskerken. Gevlekte koeien, twee paarden, een ezel. Het lijkt alsof het landschap reist. In Lille stopt de trein. Zo snel gaat het dus. Voor je het weet ben je de

grens over. Binnenin gaat het trager. Ik drink koffie uit de restauratiewagon. Op mijn schoot ligt een reisgids van Rome. Ook die heb ik van mijn moeder cadeau gekregen. ‘Mazelen, tyfus, tuberculose, open riolen, verwoesting en hongersnood maakten Rome in de renaissance tot een verpauperde stad. Het moordcijfer lag er in die tijd vier keer hoger dan in het door misdaad geteisterde New York van de jaren tachtig.’ Ik slik de grauwe feiten met een slok oploskoffie door. Ik was vergeten hoe lekker dit is. Het is de bitterzoete smaak van langzaam herwonnen vrijheid. Sinds Anna’s geboorte is het de eerste keer dat ik alleen reis. Het is niet vanzelfsprekend om uit mijn dagelijkse routine te stappen. Om de voortdurende zoektocht naar nieuwe projecten te staken. Om de zorg voor mijn kind los te laten en te leren luisteren naar mijn eigen behoeften. Ik wil geen te abrupte overgang. Als ik mijn moeders advies volg, moet ik de leegte durven voelen. En het leven niet langer als een opdracht zien. En dat vraagt rust. *Riposo* vertaalt DeepL voor me. Maar hoe doe je dat? Rusten? Dag voor dag, denk ik. Vanavond overnacht ik in Lyon. Morgen reis ik verder naar Milaan. Vandaar reis ik in één ruk naar Rome.

*

De kamer in Lyon is donkerder dan op de foto’s. Een doorgangskamer. Zo eentje waar mensen komen, maar nooit echt zijn. Mijn rolkoffer laat ik achter en ik ga hongerig naar het centrum van de stad. De avond valt. De straten liggen vol confetti. Het lijkt wel carnaval. Maar de stoet valt nergens te bespeuren. Ik heb het feest gemist. Of was het een manifestatie? Gisteren zijn de Russen Oekraïne binnengevallen, maar daar hoor of zie je niets van in deze stad. De eerlijkheid